E O S.

LITTERÄR TIDNING.

N:o 6. **Lördagen den 18 Januari.** **1840.**

På EOS, hvaraf ett halft ark två gånger i veckan utgifves, prenumereras med 3 Rdr B:co för helår, 3 för halfår, 2 för quartår på Lundeqvists boklåda i Upsala och Bonniers i Stockholm, samt på alla rikets postcontor, men på de sista med tillägg af postförvaltare-arfvode.

Fragmenter
ur
Poëmet: *Bröllopet på Arolsen.*)*

(Fortsättn. fr. N:o 2)

II.

(Tredje sången. Banér håller sitt bröllop på Arolsen.)

— — — — — — — — — —

Men främst Banér i dansens hvirfvel leder
Sin unga, rodnande och blyga brud.
Ett sorl af tjusning sig kring salen breder:
"Hur manligt skön, och stolt som Krigets Gud,
"Och hon — hur himmelskt ljuf, hur vän, att skåda!
"Hvar såg man väl ett par, som dessa båda?"

Kring brudens kind se! skälmska lockar flyga,
Och tårfyldt öga klarnar småningom.
Och snart ur dansens ringar begge smyga,
De ha' så mycket ju att språka om!
Sig mot hans bröst den fulla barmen häfver,
Och hennes hviskning han med kyssar qväfver.

"Som barn altre'n, Johanna! jag dig kände:
När jag på Hörningsholm i fenstret låg,
Och glad min näsduk såsom segel spände —,
Långt ut i fjerran öfver stormig våg
På glada äfventyr jag ville svärma —
Då sågs på guldmoln sig en engel närma.

Jag sträckte famnen glad — o Gud! i fröjden
Jag föll, men på en tufva mjuk och len.
Och gossens segling, engelns bild i höjden
För mannens tanke sväfvat ofta se'n.
Du bär den engelns milda drag, Johanna!
Hos dig, min goda engel, vill jag stanna."

* * *

"Banér, fast då ett barn, jag ännu minnes
Den dag, då först jag dig i Augsburg såg.
Man Gustaf väntar: i hans följe finnes
Blott män och hjeltar; för det stolta tåg
Upp af sig sjelfva stadens portar springa,
Kanoner dundra, tempelklockor ringa.

Gud, hvilken trängsel! Kungen måste stanna;
Man täflar, att hans kläder kyssa få.
Med blåa ögon, och med höghvälfd panna
Hur majestätisk, men hur mild ändå!
Ett himmelskt sken hans ädla drag förklarar:
Det är ju himlens sak, som han försvarar!

Så tänkte jag. Men vid den Höges sida
Hvem är väl riddarn, Honom villsamt lik?
Hans bror jag gissar. De tillsamman rida,
Och deras skrud är lika skön och rik.
Hvem var den riddarn väl? Säg hvem du tycker!
O, det var du, just du, hvars hand jag trycker." —

* * *

"En natt, Johanna, jag i drömmen tyckte
En röst mig höra: kom, hon väntar dig"!
Glad flög jag dit, och till mitt hjerta tryckte
En bild, som i en slöja dolde sig.
Och slöjan föll: der stod ej du, Johanna!
Men — Piccolomini med trotsig panna." —

* * *

"Jag drömde ock en gång, att jag din maka
Var blefven nyss, men att vi skiljdes åt:
Du slites ur min famn, och att försaka
Blir brudens hemgift midt i festens stråt.
Men när i drömmen jag som bittrast gråter,
Då kommer, lecande, min skydds-gud åter."

* * *

---

*) Om denna händelse anför *Cronholm* (Biogr. Lex. 2 B.): — — — Markgrefvinnan af Baden-Durlach Johanna blef i Sept. 1640 förmäld med B. Då B. fått hennes samtycke, lät han i glädjen kanonerna förkunna det, så att folket i Cassel och närgränsande bygder, af fruktan för hvad som timade, skyndade till kyrkorna, att bedja för framgången af B:s vapen. En biograf förmäler, att B. glömde allt för denna kärlek, talade i sitt läger om intet annat, blottställde sig för personliga faror för att se föremålet derför. På slottet A., der han höll bröllop, inlopp den underrättelsen, att Piccolomini brutit upp, för att under B:s frånvaro angripa lägret. Denne bryter genast upp, och ilar till lägret. Först då ingen fara längre hotade, hämtade B. sin unga brud, och mottog henne med kanonsalfvor och en i slagtordning uppställd här. — — — —

Red.

"När dig jag såg, lik rosen frisk och fager,
Med blicken ren, med hjertat fromt och varmt;
Ej gladde kriget mig, ej segrens lager!
Jag tänkte: lifvet är så armt, så armt;
Fick jag den rosen till mitt hjerta trycka,
Då njöt jag re'n på jorden himlens lycka!"

* * *

"När dig jag såg, en jernek lik i skogen,
Så kungligt stolt, så manligt allvarsam,
Med stormen strider han så stark och trogen!
Jag tänkte: gerna mot den ekens stam,
När natten skymmer, och när stormar tjuta,
Den späda rosen vill sin stängel luta!"

* * *

"När i Johannas öga in jag skådar,
När hennes själ i djupet der jag ser —
En molnfri himmel, som mig frid bebådar;
Jag tänker: Sol, sänk dig för evigt ner,
Och blida stjernor, slocknen, slocknen gerna!
Du är mig dagens sol, och nattens stjerna!"

* * *

"I strid förfärlig är Banér: han bryter
Som stormen fram, som blixten ned han slår,
Att ännu ingen kufvat dig, du skryter."
(Nu om hans hals hon sina armar slår,
Och ropar jublande:) "för första gången
Är Jan Banér, den store hjelten, fången!" —

— — — — — — — — — —

C. J. B—n.

Litteratur.

Törnrosens Bok.

(Forts. från N:o 4.)

Nu till episka och dramatiska stycken. Ett herrligt Epos är Schems-el-Nihar, som börjas så:

"Schems-el-Nihar! Schems-el-Nihar skynda!
Lejonet till kulan åter kommer.
Fort i hörnet! fort stig upp på stenen!
Var en bildstod, stå i hörnet sakta.
Rör ej fot, och rör ej arm, ej hufvud:
Tror dig lejonet en menska vara,
Det i tu dig rifver — men stå stilla
Lik en Gud, och kanske skall du skonas."

Sade hastigt så till sig i öcknen
Flickan, och sprang upp i grottans vinkel.
Kom så lejonet till hemmet, lade
Ned i kulan bytet efter jagten.
Lade ock sig sjelf bredvid att hvila,
Nöjdt och mättadt: rullade sitt öga
Spejande omkring och rysste manen.
Såg i hörnet hur en bild sig upphöjt —
Men på ströftåg öfver Thebes slätter,
Vid Tineh, Gizeh, i katakomber
Ofta förr det skådat gudastoder.
Såg rätt fram nu endast med en eldblick,
Glödande som Nubas Sol, på flickan:
Och då fot ej, icke arm, ej panna
Rörde sig, då sänkte djuret ögat,
Fann sin gäst en Isis-skepnad vara:
Fällde blicken småningom från håret
Utför axeln, fällde utför midjan:
Stirrade på mön, som tycktes darra,
Stannade till sluts vid fotens skönhet,
Hvilade vid den, besåg den länge.
Ville nu ej äta, ville tillbe" —

Lejonet somnade och flickan sjöng en besvärjningssång, som höll det i sömn samt steg öfver det — och var räddad. Hon var en Konungadotter från Sennar, som flytt med sin älskare, Amda-Yussuf, prins i Gondar, der hon blef hans maka, sedan hon låtit bygga ett tempel åt Lejonet och lärt amhara-språket. En gång slagtades i Gondar en Schangallasträl, Arju-wanka, Gallas-fursten Lumos brud. Han anföll derföre Gondar, Yussuf och Lumo stupade. När hvardera folkets Gudar, lejonet och slungormen, voro döda, så framträdde Kara Donko, den i Nya Test. bekanta Filip, Kandaces hofkamrerare, och omvände folken till Kristendomen. — Dikten har en alldeles egen ton, vi inbilla oss att den är afrikansk, den är mycket episkt målande. — Ej mindre skönt är Epos Arthurs Jagt, enligt sagan om denna riddare af runda bordet. Det börjas:

Sir Arthur Konung satt i sitt höga bergslott,
I vinghjelm satt, och Gaulernas ätter dömde.
Framför hans fana vaktade Agrawaine
Med Allisaunder, Mordred och Colgrevaunce.
När sist han döma slöt, och i folket nedsteg,
Hans milda visket sken öfver allas ögon.
Ur salen bort gick Gaulernas sextonfylking;
Men Riddarskaran, männen af Tabelrondo,
Vid fanans trappa bidande ännu stodo,
Och Arthur Konung sade åt Agrawaine:
"Nog länge hof i Merioneth jag hållit.
Red ut min jagt, jag ämnar i skogen fara:
Plinlimmons berg det vill jag i qväll omjaga."

Jagten redes ut, hundar och hästar beskrifvas, Jagtsång sjunges och jägarlifvet är i full fart, då Merwyn af Glamorgan inbjuder Arthur till sitt slott att döma, hvilken af hans tre döttrar skulle få hvar sitt slott af de två han eger. Domen fälles; den tredje systern, Evirallin, dömes att tjena de andra, som fått borgar, men flyr. Arthur är med vid de tvennes bröllopp, men vid hemfärden träffar han Evirallin, som manar honom, den okända kämpen, till strid mot Arthur. Arthur blir förälskad och hemför henne till sin borg, der bröllop hålles och man får veta att hon egentligen hette Ginevra och var en Hertigs dotter. Med försonande mildhet bemöter hon sina stolta systrar, som förr ville, att hon skulle tjena dem. Stycket slutar sålunda:

Som lätt en sky från dimblåa hafvet doftar upp,
Så luftigt nu gå tonerna bort om Arthur hän,
Och smyga sig försvinnande sakta till en skog,
Der sist om qvällen satt Evirallin: Arthur satt
Hos bruden. Månens mäktiga ljus ur löf och gren
Omkring dem sken. Och Konungen hördes: Nu jag vill

Sjelf och en gång i tigande skuggor sjunga här
För dig en sång om fäderna, sång om flydda dar.
När då du lyssnar, älskande hör på deras namn,
Och mins i hjertat, mins i din andes trädgård dem;
Då skola de dig leende se, och älska dig
I hjertats salar, slutande dig i andering.
Och bruden såg åt dalarnes ömhet bort. Der låg
De dödas hof i grönskande grifter. Arthur sjöng
Om farna slägtet. Kommande slägt han ock besjöng.
När dessa ord hon hörde af honom sjungas så,
På Arthur upp sig smög Evirallins ögonglans,
Och månens strålar darrade himmelskt hvitt omkring.

De Dramatiska arbetena äro Ferrando Bruno, Svangrottan på Ipsara, Isidoros och Marjam. Den förstas form är öfvermåttan praktfull, färgrik och orientalisk. Ferrando Bruno var en Italiensk yngling, som säger i andarnes land, dit han kommit, sedan han lyckats dö i Adrias vågor:

Bland allt jag sökte var det Gud, just Gud
Jag längtansfullast sökte. Hvarje morgon
Bland tusen blommors doft mig vaken såg,
Mig trogen fann i skarp och fast begrundning,
Der i min trädgårds tysta ro jag satt.
Och ej jag tänkte blott.
Fanaria Ghismonda Donascaldi,
Venetias ros, ur hafsblå vågor sprungen,
Camillo Zunis dotter, hon var min!
Förstår du det? Förstår du . . att Ghismonda
Var min! var min! Natur och tingens kunskap
Mig tydde klart, att hon var Gud i afbild.
Min lust, min rätta himmels hvalf var hennes
Azuruppslagande . . svart-ögonbrynade . .
Fint, ömt beskuggade . . halft brunna öga!
Men . . .
Hör andeyngling! Gud är icke den
Som är. Fanaria Ghismonda mig —
Du är en ande? vet ju allt? du vet —
Stefanos famn hon slöt, då mig, försänkt
I hjeroglyfers bok, en timma blott
Från hennes purpurkyssars eld-doft röfvat.
Ha! jag — jag henne fann en sommarnatt
— — — — — — — — — —
Men Riddararf ifrån min fader, stål
Och säker arm jag fått: — sin djupa, heta
Rubingrift tog stilettens blåa udd
Ner i Ghismondas barm. Förrädarinnan
Försjunker, död. Med ljufva drag ännu
Jag henne mins, jag mins! — dock tomt en bild
Att tro, då urbild icke fans.

Han söker Satan, för att se om han är den högsta, ty han törstar att finna verldens upphof. Men i himlen förbrännas alla rosor under tviflarens fötter. Bland andar träffar han der Fanaria. Michael visar honom till en källa, i hvars spegel han skall finna den han söker. Han blickar ned och ser sig sjelf — ty egoismen är det högsta onda. Då glömmer Bruno sig sjelf; "då slocknar i sjelfva väsendet allt ljus, som lågat: förgåtts har tanken och allen den dunkla onämneliga tysta grund är qvar." Jaget, den syndiga individualiteten, försvinner, och det gudomliga inbryter i själen, och då är ångern genom omvändelsen börjad. Detta uttryckes här symboliskt:

Han (Rafaël) böjer knä invid Ferrandos spöke. —
Han andas ner på det: gestalten faller
Till aska — Rafaël samlar detta stoft —
Sitt hufvud sänker han och gråter himmelskt —
Ack! Rafaëls tår på Brunos aska faller.
Se — går ett blad ej dervid upp ur askan?
Ur bladet reser sig en blomsterstängel,
Den bär en knopp — ur knoppen sagta smyger
Det röda brämet af en nyfödd ros!
Men hvad?
Hvad toner hör jag genom parken susa,
Mån löfven sjunga inni trädens kronor?
Så krystalliniskt klara bäckar brusa —
I tusen bloss uppglimmar firmamentet?
— — — — — — — — —
Se ur Ferrando-blommans purpurkalk
En ganska liten gosse, skär som luften,
Ur sjelfva doftet höjer upp sitt hufvud!
Nu Rafaël stiger upp — han högt i vinden
Sitt himmelsvida vingpar breder ut,
Till mig han kommer —
Rafaël
Skynda, Orni, du
Den nya, den ur blomman komne, tag —
Tag snabb uti din famn — slå blåa manteln
Omkring hans väsen. Hastigt härifrån
Vi skola segla nu på ljusets älfver.
Bort skyndom, att en enda blick Ferrando
På denna Michaëls brunn ej nu må kasta
Och minnas sig, förr än han vuxit har
Till kraft af lamm. - - - - -

En skön tanke, — förträffligt utförd! — — Svangrottan på Ipsara är till formen en skön antik tragedi. Laonikos kommer till Ipsara, för att söka sin borträfvade brud, Deidamia. Hon var nu Konungen Chrysoloras maka, af tacksamhet derföre att denne räddat henne och i förlitande på det föregifna ryktet att hennes älskare var död. Deidamia beslutet att bli sin gemål trogen. Laonikos röfvar bort deras barn Ismene. Modren söker henne i bergen, och omkommer, fadren reser bort att söka henne, men återkommer ej snart. Femton år äro förlidna, då Chrysoloras återkommer och träffar Ismene i den grotta, der Laonikos, som mellertid aflidit, förvarat henne. Båda besluta tillbringa sina återstående dagar i grottan. — Alla personerne i pjesen äro ädla menniskor. — Isidoros af Tadmor. Tiden är kort efter Christi död. — En sjuk grekisk citterspelare Ceraunus, ledd af sin hetär Anastasia, vandrar att söka läkedom hos Isidoros, hierofant i Tadmor. Simon Petrus träffar dem i öknen, och samtalar med dem om Jesus, som nyss var korsfäst. I Tadmor vill Aposteln Johannes föra Isidori dotter, Isidora, till Zion att kristnas. Johannes hade förut älskat henne och hon älskar ännu honom, men nu har Johannes blott Jesus kär. Si-

mon berättar för Johannes Pauli omvändelse, och att han sjelf kommit att kalla honom till mötet i Jerusalem. Isidora, försmådd af Johannes, rasar och Ceraunus hånar Isidori läkekonst. Isidora följer Johannes till Jerusalem och döpes dessförinnan i öknen. Isidoros kommer efter med de andra och döpes vid samma brunn, samt besluter der bygga en kyriake, en kyrka, i form af ett kors. Alla gå de att se Jerusalem. — Denna dram är en skön omvändelsehistoria, visande huru Hedendomen i sinnena allt mer förvandlas till Kristendom. Apostlarnes tal är enkelt, orientaliskt, ja apostoliskt hållet. — Sällskapet anländer i Marjam (Maria) till Jerusalem. De samtala med Maria, som uttrycker sin moderssorg och visar dem Jesu graf. De knäböja för gudamodren, som dock blygsam drager sig undan. Isidoros beklagar sig att Kristendomen ej förklarar för honom vetenskapens gåtor och endast fordrar blind tro. De resa ett altare till Marias ära; hon faller ej på den tanken att det är rest åt sig. Sällskapet besöker sedan rådsherren Josef, som bevarat Jesu nattvardsbord och blod, och nu inrättar runda bordets orden. De omvända först Kung Ivelek, Ismaeliten i Arabien. Der uppträder Paulus, den nyssomvände, talar mot Ordensvurmen och de flesta besluta att icke deltaga i Josefs resa till England. Pauli tal är ej apostoliskst, åtminstone ej i några uttryck, som se ut som obegripliga och nästan vansinniga, ehuru förf. troligen dermed velat uttrycka det ekstatiska tillståndet hos den nyomvände, eller ironiskt gömma hans mening i den paulinska stilens concisa och inbundna form. Isidoros säger väl: "Hans tal är ganska vist, tänke vi blott rätt efter. Jag lofvar att jag skall kunna förklara allt deruti: är det ock icke nu rätt tydligt, så skall han väl tala klarare framdeles när han öfvat sig." Dock är denna obegriplighet ett missfirmande af Pauli karakter och den evangeliska historiens helgd. — En lång tid derefter sitta Johannes och Maria utanför en fiskarstuga vid Bethsaida och samtala. Han förklarar sig mot den på hans ålderdom allt mer vanliga fordran af yttre religion, kyrkor, ceremonier, lärdom. "Mig synes den menniska salig, den Herren lefver i Anden hos. Mig synes då icke vidare vara af behof, ehvad den menniskan heter, hvar han bor eller till hvad brödralag han hör. Så synes mig ock den menniska vara af en rätt församling, och i en rätt församling, nemligen till anden, hvad han är ensam eller med flere, eller hvilka bruk de eljest med hvarannan nyttja. — Folket börjar nu vilja hafva många ordningar och stadgar, dermed de dock mera skilja sig från hvarandra än de samkas; fastän de tyckas sammanhållas deraf. — De lärde förstå ej alls hvad synd är och hvad salighet är. De söka efter tecken, träd och yttre skepnader att hjelpa sig med. Det som är synd inom dem, tro de blifva hulpet genom annat som lider utom dem, likt våra fäders offer, som dock till intet båtade. Så blifver det orena qvar: men de säga sig vara saliga, emedan de äro osaliga, och allt är för dem blotta namn." (Johannes insåg, att all katholicism, all falsk satisfaction genom yttre medel vore grumling af Kristendomen.) Maria dör. — Tvistas kan om tillåtligheten af att i poesi behandla den evangeliska historien, att dikta nya händelser och yttranden, som alltid måste bära färg af uppfattningens subjectivitet, och neddragas till det vanligt menskliga. Mycket kunde äfven sägas till försvar för denna behandling, men det skulle föra oss på utvecklingar, hvarvid Svenska Publiken ännu är ovan. (Forts.)

Har Sverige Publicitet och Publicister? Af Förf. till Brochyrerna: "Upplösning är icke Upplysning" och "Dagens Händelser, bedömde af en Landtman". Andra Delen. Jemte Anmärkningar vid skriften: "Några Ord om Press, Reformer, Minister-styrelse, samt andra dagens frågor." Upsala 1839. 1. 16 B:co.

Liksom de föregående skrifterna af denna hand, består denna i en brokig mosaik af politiska, statistiska och historiska excerpter, väl utan system, men med talent ställda samman, mera befattande sig med andra länder, än Sverige. Den har mycket interessant och upplysande, har stundom rätt i sin Polemik, men är dock äfven ensidig och misskänner sina motståndare. Förf. förkastar den konstitutionella monarkien, emedan "den icke eger lifskärna för oberäkneliga tider, med de förändringar slägtets utveckling och förädling kunna fordra." s. IX. Huru vet förf. det? Icke smakar honom republiken bättre, hvilket han vill bevisa genom NordAmerikas exempel. Monarkiens företräde bevisas deraf att den "trotsar sekler." Detta var för den ingen svårighet, då tredje ståndet och folket ännu icke hade någon insigt i samhällets bestämmelse och känsla af sin frihet. Den konstitutionella monarkien är ännu i sin barndom, den bör derföre ännu icke fördömas. — Förf. söker särdeles framdraga alla de mörka sidorna af Nord Amerika, för att dermed nedsätta allt konstitutionellt element i Sverige, liksom de båda ländernas historiska förhållanden ej vore högst olika och incomparabla. Förf. är ingen statsrättslärare, ingen filosof, derföre förskansar han sig alltid bakom excerpter. En annan taktik består deri, att upphöja förträffligheten af Sveriges tillstånd nu för tiden, vid jemförelsen med andra länder, och sålunda bevisa att allt är bäst som det är. Så bevisas, genom anförande af undantag, Sveriges allmoge vara "af alla den mest besutna", då likväl pluraliteten med möda lifnär sig, sedan de oerhörda skatterna blifvit erlagda. (Forsells Statistik torde kunna upplysa derom.)

Svärmerskan. Stockholm 1840. 16 skill. B:co.

Anspråkslösa och milda utgjutelser på vers och prosa af ett finkänsligt fruntimmer.

Utländsk Litteratur.

— *Duquesnel*, Du travail intellectuel en France depuis 1815 jusqu'à 1837. Paris 1839. 2 B. (Af culturhistoriskt intresse.)
— *Gentz*, Schriften. 2:ter Th. Mannheim 1839. 2 Th.
— *Grillparzer*, Der Traum, ein Leben. Dramatisches Märchen. Wien 1839. 1 Th.

UPSALA, Leffler och Sebell. 1840.